

нові якості можуть відчувати сильні фруструючі впливи, які є загрозовими для його становлення.

Отже, у сучасній психології розвитку існують різноманітні та досить суперечливі точки зору щодо пояснення та інтерпретації кризового – безкризового характеру розвитку у підлітковому віці. При цьому, з одного боку, істотна суперечливість виявляється у теоретичних дослідженнях (наприклад, розбіжності Л.С.Виготського та О.М. Леонтьєва), з іншого – в емпіричних дослідженнях, які не підтверджують факт неминучості зламних, кризових етапів розвитку [2; 5].

Список використаних джерел

1. Бершедова Л.И. Психологическая готовность к переходу на новый этап возрастного развития как личностное новообразование критических периодов / Л.И. Бершедова: Автореф. дис... докт. психол. наук. М. 1999.– 38 с.
2. Божович Л.И. Личность и ее формирование в детском возрасте / Л.И. Божович. – М.: Просвещение, 1968. – 464 с.
3. Возрастные и индивидуальные особенности младших подростков / Под ред. Д.Б.Эльконина и Т.В.Драгуновой . – М.,1967. – 216 с.
4. Выготский Л.С. Собр.соч: В 6т./Л.С.Выготский.–Т.4. –М.: Педагогика, 1984.–432 с.
5. Гаврилова Т.А. Новые исследования подросткового и юношеского возраста / Т.А. Гаврилова // Вопр. психол. –1984. – № 1. – С. 152-156.
6. Давыдов В.В. Проблемы развивающего обучения / В.В. Давыдов – М.: Просвещение, 1986. – 514 с.
7. Крайг Г. Психология развития / Г. Крайг. – СПб.: Питер, 2000. – 992 с.
8. Леонтьев А.Н. К теории развития психики ребенка // Избр. психол. труды. Т.1. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1983– 575 с.
9. Поливанова К.Н. Психология возрастных кризисов: Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений.–М.: «Академия», 2000.–186 с .
10. Токарева Н. М. Сучасний підліток у системі психолого-педагогічного супроводу: монографія / Н. М. Токарева, А. В. Шамне, Н. М. Макаренко. – Кривий Ріг, 2014 – 309 с.

Переславцева Ю.Л.

Особливості мотивації навчальної діяльності молодших школярів

Проблема мотивації – одна із ключових проблем психології. Фактично жодна із психологічних теорій не може обійти питання спонук до активності, тобто мотивів. А мотивація навчальної діяльності посідає особливе місце у структурі мотивації. Якщо розглядати навчальну діяльність як процес набуття індивідуального досвіду, то стає зрозумілим, що саме мотиви навчальної діяльності – перші у структурі мотивів людини і багато в чому зумовлюють

всю її активність.

Важливість вивчення мотивів навчальної діяльності є загальноновизнаною, і тому існує значна кількість відповідних досліджень. Мотивація навчальної діяльності за значимістю є другим після здібностей фактором, який визначає рівень досягнень.

Водночас слід зазначити, що мотиви навчальної діяльності значно змінюються з часом. Скоріш за все, мотиви навчальної діяльності школярів тридцять, двадцять та десять років тому відрізняються від мотивів сучасних школярів. Тому питання мотивів навчальної діяльності молодших школярів є актуальним.

Актуальність теми також полягає і в її практичному значенні. Розуміючи мотивацію навчальної діяльності сучасних молодших школярів, педагоги можуть оптимізувати процес навчання, складати такі навчальні програми та плани, які максимально відповідають мотивам учнів, і тому гарантуватимуть максимальний результат.

Значний внесок у проблему мотивації внесли етологи К. Лоренц (Австрія), Н. Тінберген (Нідерланди), К. фон Фріш (Німеччина) та інші.

Значне місце питання мотивації посідають у психоаналізі З. Фрейда (Австрія) та неофрейдистів Е. Фромма (Німеччина-США), К. Хорні (Німеччина-США), теорії К. Левіна (Німеччина-США), працях Г. Олпорта (США). Ґрунтовно займався проблемами потреб Г. Мюррей (США). Відому класифікацію потреб запропонував А. Маслоу (США).

Власні погляди, відмінні від розуміння мотивації у руслі поняття «потреба», розробляли біхевіористи Дж. Уотсон, Б.Ф. Скіннер (США), А. Бандура (Канада).

У останні роки авторитетними є когнітивістські теорії мотивації, які розроблялися Дж. Роттером, Д. МакКлеландом (США), Х. Хекхаузенем (Німеччина) тощо.

Серед вітчизняних вчених необхідно відмітити Ф. Лазурського, М. Ланге, які працювали на початку ХХ ст. В 1920-ті рр. вітчизняні вчені стояли на біологізаторських позиціях, апофеозом яких була теорія Е.Єнчмена. Пізніше значний вклад у питання мотивації вніс Л.С. Виготський, його колеги та послідовники О.М. Леонт'єв, Л.І. Божович тощо. Проблема мотивації займався С.Л. Рубінштейн.

Мотиваційна сфера молодшого школяра має певні вікові особливості.

За Р.С. Немовим, в молодшому шкільному віці закріплюється і стає стійкою особистісною рисою мотивація досягнення. Мотивація досягнення пов'язана із двома мотивами – мотивом досягнень успіху та мотивом уникнення невдач. Мотив досягнення успіху сприяє більшим досягненням і вважається більш сприятливим для особистісного розвитку. Формування цього мотиву відбувається саме у молодшому шкільному віці головним чином в ході навчальної діяльності. Це є головною особливістю мотиваційної сфери молодшого школяра з точки зору новоутворень особистості.

Серед інших нових мотивів Р.С.Немов виділяє визнання, схвалення з

боку значимих дорослих, прагнення отримати високу оцінку.

Ці мотиви є новоутвореннями, які формуються головним чином у навчальній діяльності у молодшому шкільному віці.

Для виявлення особливостей мотивації сучасних молодших школярів використовувалися два методи збору інформації: метод опитування (Анкета для оцінки рівня шкільної мотивації Н.Г. Лусканової, Типологія мотивів навчання «Сходінка спонук» Л.І. Божович та А.К. Маркової, Методика «Мотиви навчальної діяльності молодших школярів» КДУ) і метод аналізу документації (аналіз успішності навчальної діяльності за класним журналом) та статистичні методи обробки інформації (визначення рангового коефіцієнту кореляції Спірмена та визначення t-критерію Ст'юдента). Отримані в ході дослідження результати представлені в таблицях 1-3.

Таблиця 1

Результати діагностики мотивів навчальної діяльності за методикою Н.Г.Лускановою

Рівні шкільної мотивації	Кількість досліджуваних	% досліджуваних
Максимально високий	5	12,5
Хороша шкільна мотивація	10	25
Позитивне відношення до школи	19	47,5
Низька мотивація	5	12,5
Негативне відношення до школи	1	2,5

Результати діагностики шкільної мотивації за Н.Г.Лускановою показують, що більшість учнів (47,5%) має середній рівень, що характеризується позитивним ставленням до школи. Високий рівень у 25 % учнів і у 12,5% – максимальний. Тобто в цілому відношення до школи у дітей позитивне, хоча у більшість приваблює позаурочні аспекти навчальної діяльності – спілкування з вчителем та однолітками, позиція школяра, атрибутика шкільного життя.

Низька шкільна мотивація виявлена у 12,5% учнів, у 2,5 % (1 учень) – шкільна дезадаптація. Ці учні потребують додаткового, більш глибокого вивчення та індивідуальної уваги.

Таблиця 2

Результати діагностики мотивів навчальної діяльності за методикою А.І.Божович та А.К.Марковою

Домінуючі типи мотивів	Кількість досліджуваних	% досліджуваних
Соціальні	18	45
Пізнавальні	12	30
Гармонічне поєднання	10	25

Результати діагностики домінуючого типу мотивів за А.І.Божович та А.К.Марковою говорять про те, що більшість учнів (45%) мають соціальну

мотивацію. В той же час пізнавальна мотивація знаходиться на другому місці, що становить 30% учнів. Поєднання пізнавальної соціальною виявляється приблизно однаково 12% та 10% учнівських відповідей.

Було виявлено, успішність школярів із домінуючими пізнавальними мотивами вища, ніж успішність школярів із домінуючими соціальними мотивами на рівні сильної тенденції. Це пояснюється тим, що учні із домінуючими пізнавальними мотивами більше уваги приділяють саме навчальній діяльності, а учні з домінуванням соціальних мотивів – відносинам з вчителями і ровесниками та позиції в колективі.

Таблиця 3

Результати діагностики мотивів навчальної діяльності за методикою КДУ та навчальної успішності

Домінуючі типи мотивів	Кількість досліджуваних	% досліджуваних	Успішність
Широкі соціальні	15	37,5	7,4
Навчально-пізнавальні	4	10	8,6
Вузько особистісні	4	10	8,0
Уникнення неприємностей	3	7,5	8,5
Змішані	14	35	8,25

За методикою, запропонованою КДУ, частіше всього (37,5% учнів) зустрічаються широкої соціальні мотиви. Інші типи мотивів представлені незначною кількістю учнів. У 35% виявити домінуючий тип мотивів не вдалося. Цей результат підтверджує, що найбільш розповсюдженими є саме соціальні мотиви. Водночас ця методика виявила менше учнів із пізнавальною мотивацією порівняно із «Сходінками мотивів». Такий результат, ймовірно, викликаний тим, що у методиці КДУ діагностується більше типів – 4 проти 2 та через її особливості частіше діагностується змішаний тип.

Висновок

За результатами дослідження було виявлено кореляцію між рівнем шкільної мотивації та успіхами у навчальній діяльності на рівні статистичної значимості. Тобто є зв'язок між позитивною шкільною мотивацією та успішністю. Характер цього зв'язку може бути двояким – більш мотивовані учні вчать краще через те, що більше уваги приділяють навчальній діяльності або учні, які добре навчаються, краще відносяться до школи. Досить ймовірно, що ці два варіанти зв'язку мають місце одночасно.

Список використаних джерел

1. Маркова А.К. Формирование мотивации учения в школьном возрасте. – М.: Просвещение, 1983. – 96 с.
2. Маслоу А. Мотивация и личность. – СПб.: Питер, 2003. – 352 с.
3. Лефрансуа Г. Прикладная педагогическая психология. – СПб.: Прайм-ЕВРОЗНАК, 2005. – 416 с.

4. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. – СПб: Питер, 2000. – 720 с.
5. Талызина Н. Ф. Педагогическая психология: – М.: Изд. центр «Академия», 1998. – 288 с.
6. Фридман Л.М., Волков К.Н. Психологическая наука – учителю. – М.: Просвещение, 1985. – 224 с.
7. Лернер И. Я. Дидактичні основи методів навчання. — М., 1981.
8. Немов Р.С. Психология: В 3 кн. Кн. 1: Общие основы психологии. – М.: ВЛАДОС, 2000. – 688 с.

Рудик К.

Експериментальне дослідження стану мовленнєвого розвитку старших дошкільників

Постановка проблеми, її зв'язок з важливими завданнями. Сучасна динаміка суспільних процесів вимагає від кожного індивіда постійної мовленнєвої адаптації, адже мовленнєвий розвиток є детермінантою становлення особистості, особливо в дошкільному дитинстві. Тому так важливо робити особливий акцент на розвитку мовленнєвих здібностей дитини, що дозволять їй реалізуватися як суб'єкту мовленнєвої діяльності у майбутньому соціумі. Нам, як майбутнім працівникам освітньої сфери, необхідно цілеспрямовано працювати над гармонійним розвитком мовного рівня та культури особистості.

Аналіз останніх наукових праць. Проблема розвитку мовлення дошкільників досліджувалася класиками наукової думки і сучасними науковцями в різних аспектах: психологічному (Л.Виготський, Н.Жинкін, Д.Ельконін, О.Лурія, Т.Піроженко та ін.); психофізіологічному (П.Анохін, І.Павлов та ін.); психолінгвістичному (О.Леонт'єв, І.Марченко та ін.); лінгвістичному (А.Богущ, К.Голдобіна, К.Крутії, та ін.); лінгводидактичному (Н.Гавриш, Н. Кузіна, М. Поддяков, та ін.). Але, незважаючи на значну увагу науковців і практиків до питання розвитку мовлення старших дошкільників, воно все рівно залишається актуальним і потребує подальшого розв'язання.

Мета статті: дослідження стану мовлення дітей старшого дошкільного віку й встановлення його рівнів.

Аналіз останніх публікацій. Мовлення — це оволодіння і застосування особистістю певної мови в процесі її спілкування з іншими людьми, в процесі мовленнєвої діяльності, — за визначенням І.Марченко [3, с. 5-6]. Мовлення і єдине з мовою, і відмінне від неї, є єдністю певної діяльності (спілкування) і певного змісту, яке позначає, і позначаючи, відтворює буття [3, с. 5-6]. За словами М.Жинкіна, мова і мовлення - це канали для засвоєння такої інформації, яка забезпечує розуміння дійсності та її перебудову згідно з потребами людства [2, с. 92]. Згідно із вченням І.Павлова, мова є складною психофізіологічною функцією головного мозку, другою сигнальною